

Grazi leporelló

Szabad gondolatok a grazi könyvtárakban és könyvészeti eseményeken tett látogatásaim kapcsán

A jelen írás – amint ezt a cím is sugallja – semmiképpen sem tekinthető egyfajta szigorú vezérelvet követő útleírásnak, még kevésbé tudományos értekezésnek. Elkészítésekor az a cél vezetett, hogy kiválogassam és bemutassam grazi tartózkodásom azon momentumait, amelyek a könyvtárosok és a könyveket szerető – tágabb értelemben vett – közönség számára érdekesek lehetnek. Ezekben pedig a Grazban, CEEPUS ösztöndíjasként töltött egy hónap alatt nem volt hiány, hiszen ilyen lehetőséget többek között az április 6–8. között megrendezett Grazi Óvárosi Napok (Grazer Altstadttag) programja is kínált. Mindemellett nem szabad azonban megfeledkeznünk arról a jeles eseményről sem, amely szintén április hónapban, egészen pontosan április 24–26. között zajlott, nevezetesen az Osztrák Könyvvásárról (Österreichische Buchmesse).

Grazi Egyetemi Könyvtár (Universitätsbibliothek, Karl-Franzens Universität Graz)

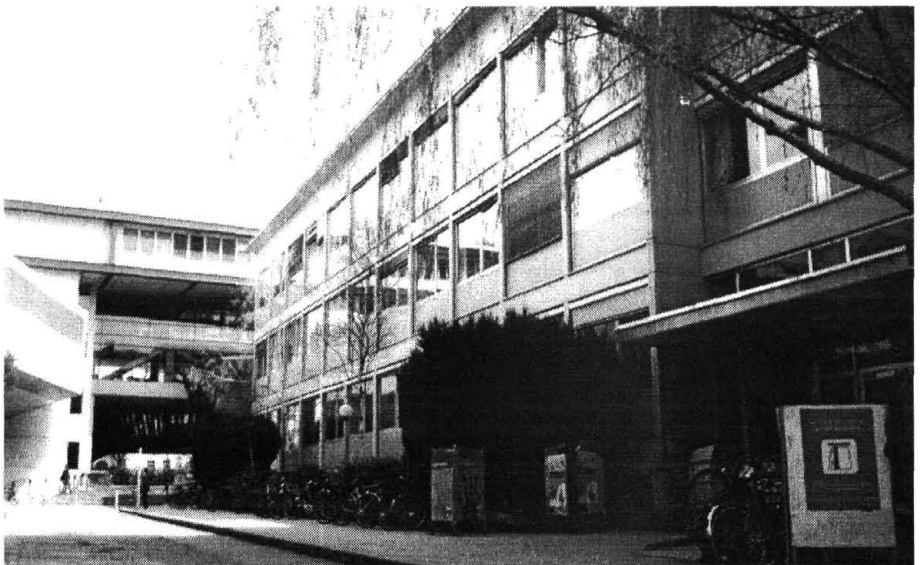
Az Egyetemi Könyvtár főépülete, amely a Károly-Ferenc Egyetem mellett áll (Universitätsplatz 3.), külső megjelenésében egyáltalán nem „ámulatba ejtő”. Mifelénk is ismerős kockaépület ez, az embernek olyasféle benyomása támad, hogy akár egy magyarországi vidéki város közkönyvtára is lehetne. Az először talán kissé kiábrándult látogató beljebb haladva – s persze a szükséges adminisztrációs formások elintézése után – az olvasóterembe ér, amely szép klasszicista belső terével s nem utolsósorban a szabadpolcon hozzáférhető igen gazdag szótár- és lexikonanyagával már méltán vívja ki az ide belépő csodálatát. Ennél is imponálóbb azonban az a technikai és számítógépes felszereltség, amellyel az információs részlegben (Auskunft/Fachinformation) találkozunk. A grazi Egyetemi Könyvtár a hetvenes években mintegy 450 000 kötettel rendelkezett, mára ez a szám a szakkönyvtárak anyagával kiegészülve többszöröződött.

Maga a könyvtár tehát ma már nemcsak egy épületből áll, hanem a főépület mellett számos más, kisebb szakkönyvtár is hozzátartozik. Külön épületben kapott helyet például az anglisztikai és amerikanisztikai intézeti könyvtár (Heinrichstraße 36., ill. Attemsgasse 25.), a történeti (Heinrichstraße 26.) vagy a szlavisztikai és a romanisztikai könyvtár (Merangasse 70.), hogy a számos szakkönyvtár közül csak néhányat említsünk. Ezek a szakkönyvtárak – amelyek tulajdonképpen tanszéki, illetve intézeti könyvtárak – számítógépes összeköttetésben állnak egymással. Így

tehát a Grazba érkező kutató a számítógépes összeköttetésnek köszönhetően már a főépületben könnyűszerrel tájékozódhat arról, hogy az őt érdeklő könyvek vagy egyéb kiadványok, cikkek stb. szerepelnek-e a könyvtár egészének állományában, s több információhoz juthat arra vonatkozólag is, hogy a keresett kiadványt magában a főépületben vagy esetleg egy, a város másik részében lévő intézeti könyvtárban találja-e. A leltári szám(ok) ismeretében, amely(ek) a rendszerben a cím mellett szerepel(nek), az is nyilvánvalóvá válik, hogy az illető könyv egy vagy több példányban áll-e rendelkezésre, valamint utánanézhethet a kutató annak is, hogy a könyv az adott időpontban elérhető-e vagy valaki már kikölcsönözte. Az egyetemi könyvtár évente aktualizált útmutatót (Wegweiser) jelentet meg, amely számos információt tartalmaz (pl. az egyes szakkönyvtárak helye és nyitvatartási ideje, az olvasótermi látogatójeggyel, kölcsönzéssel kapcsolatos tudnivalók, a különleges gyűjtemények osztályára vonatkozó információk, az ALEPH-rendszer [a könyvtár számítógépes adatnyilvántartási és operációs rendszere] használatához szükséges alapismeretek), és így segíti a könyvtárban való tájékozódást.

A Grazi Egyetemi Könyvtárban mindezek mellett gyakorta rendeznek kiállításokat is. Ottjártamkor az „Úton távoli partok felé” (Unterwegs zu fernen Ufern) című kiállítást volt alkalmam megtekinteni, amely az Osztrák Haditengerészet két hajójának, a *Novara*-nak és a *Saida*-nak 1857–1859, valamint 1884–1886 között Ausztráliába és Óceániába tett egzotikus felfedezőújáról számolt be. A kiállításon Joseph Selleny osztrák festő dokumentum értékű rajzai és akvarelljei mellett számos Egyiptomban, Ceylonban, Ausztráliában és Új-Zélandon készített, eddig még be nem mutatott fénykép, valamint ezen térségekből származó ékszerek, fegyverek és hangszerek is szerepeltek.

A Grazi Egyetemi Könyvtárban járva az embernek önkéntelenül is az jut az eszébe, hogy ennek már nálunk is meg kellett volna valósulnia, vagy legalábbis: mindezt nálunk is meg kéne valósítani. Gondoljuk csak el, mekkora segítséget jelenthetne egy kutatónak, ha az őt érdeklő szakirodalomról – legalábbis egyetemi viszonylat-

ban – egy helyen, központi számítógépen tájékozódhatna. Egy grazi (vagy ahhoz hasonló) megoldáshoz (értem ezen, hogy pl. az egyes intézeti könyvtárak anyagát az egyetemi könyvtár anyagával együtt egy számítógépes rendszerben tároljuk) *el-vileg* nálunk is megvannak, illetve meg kéne, hogy legyenek a feltételek. Ez azonban egyelőre még nem realitás, a mindennapi gyakorlatban még nem ezzel találkozunk. A miéltre persze több válasz is adható. Az anyagi és személyi feltételek szűkös volta mellett én itt elsősorban az ELTE elhúzódo – jelenleg is tartó – költözését említeném, amely jelentős munkát rótt az érintettekre (és most nemcsak a könyvtárosokra gondolok). Ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy talán épp ez a költözési folyamat vezetett az eddig különálló, apró tanszéki könyvtárak intézeti szintű összevonásához, amely mára meg is valósult, s amely egyfajta „grazi modell” kialakításának az előfeltétele. Ez persze – figyelembe véve a fentebb elmondottakat – azt is jelentette, hogy a költözés gondjain kívül a kisebb tanszéki könyvtárak állományának átvételét és ennek a többnyelvű (!) heterogén állománynak a rendszerezését is meg kellett oldani, azt pedig – gondolom – nem kell külön bizonygatni, hogy mindez mennyire nehéz feladatot rótt az érintettekre. Ahhoz persze, hogy egyetemünkön egyfajta „grazi megoldás” – amit én példaértékűnek tekintek – megvalósulhasson, további jelentős anyagi és személyi háttérbővülésre lenne szükség. Kutatóként úgy érzem, ennek kialakítása-kialakulása csak egy hosszabb távú, átfogó integrációs fejlődés eredménye lehet, amelynek egyes (kezdeti) stációin már mi is túljutottunk. Akit a grazi egyetemi könyvtárral kapcsolatos információk bővebben érdekelnek, tájékozódhat az egyetem honlapján: www-ub.kfunigraz.ac.at.

Tartományi Könyvtár (Landesbibliothek)

Grazi tartózkodásom idejére esett a Grazi Óvárosi Napok (Grazer Altstadttag) rendezvénysorozata is, amely nem mindennapi élményt jelentett. A középkori ruhában felvonuló emberek, a látványos lovagi torna, a régi mesterségeket bemutató s a hamisítatlan ’házi’ termékeket árusító sátrakon kívül azonban olyasvalami is szerepelt a programban, ami méltán tarthat számot a könyvtárosok érdeklődésére. Április 6–8-ig ugyanis megnyitotta kapuit a régi (jezsuita) egyetem könyvtárának olvasóterme (Bibliothekssaal der alten [Jesuiten]universität), ahol pl. Pázmány Péter is hét esztendeig tanított. Az olvasóterem gazdag rokokó díszítése lenyűgöző, könyvtári állománya egyedülálló. Egészen a közelmúltig számos ősnymtatványt, a stájer tartományi archívum anyagának nagy részét őrizték itt. Ma ezeknek nagy része a tartományi könyvtár épületében (Kalchberggasse 2.) található, amelynek állománya számos régi kódexszel és stájer incunabulummal együtt mintegy 350 000 kötetet tesz ki.

A könyv világnapja (Welttag des Buches)

Kintlétem alatt abban a szerencsében is részem volt, hogy – mivel 1995 óta az UNESCO döntésének értelmében éppen e hónapban, Shakespeare és Cervantes halálának napján, azaz április 23-án tartják a könyv világnapját – számos könyvesboltban nyílt alkalmam részt venni osztrák szerzők által tartott rendezvénye-

ken, író-olvasó találkozókon. Az osztrák könyvpiacra ebből az alkalomból jelent meg az a szerelemről szóló novellákat, verseket tartalmazó antológia, amelynek címe Heimito von Doderer egy elbeszélése szolgált: „Im Irrgarten. Geschichte von der Liebe.”

Osztrák Könyvvásár

Írásom végén még egy dologról szólnék, amely szintén helyet követel ebben a kis „grazi leporellóban”. Ez pedig nem más, mint az *Osztrák Könyvvásár (Österreichische Buchmesse)*, amelynek fő helyszíne a grazi egyetem aulája volt, és amely április 24-26. között zajlott. A könyvvásáron – amely a sorban immár az ötödik – 150 német, osztrák és svájci kiadó tárta a közönség elé anyagát. Mottójául a „mi a teendő ennyi tudással” („Was tun mit soviel Wissen”) mondat szolgált, és ezernyi új és klasszikus szerző műve várta az olvasókat. Túlzás nélkül állítható, hogy az ötödik osztrák könyvvásáron a tudomány szinte minden területe (humán-, ill. társadalomtudományok, műszaki tudományok, orvostudomány, számítástechnika stb.) képviseltette magát. Természetesen jutott hely a pazar kiállítású művészi albumoknak vagy épp a meghökkentően újszerű, kísérletező művészeknek is. A vásár területén külön helyet kaptak az elektronikus médiumok társadalomra gyakorolt hatását elemző művek, kiadványok. A könyvvásár – amint ez már az elmúlt években gyakorlattá vált – több napos, külön szekciókban zajló, aktuális témákat (a könyv és az elektronikus adattárolók közötti konkurencia, a könyvkiadás jövője az információs társadalomban stb.) elemző előadássorozattal egészült ki. Az alábbi címen további információk szerezhetők be róla: <http://www.buchmesse.at>.

Rövidke írásom készítése során csak az a cél vezetett, hogy könyvvel, könyvtárral kapcsolatos grazi élményeimet olvasóimmal megosszam. Amennyiben sikerült érdeklődésüket felkeltenem, esetleg az elmondottak továbbgondolására vagy a témával kapcsolatos további kutatásra ösztönözöm őket – célomat máris elértem.

Pátrovics Péter